

PROLÓGUS

Egy történet a régészről, aki sok fát ültetett....

Ilon Gábor köszöntése 60. születésnapja tiszteletére

Ilon Gáborral a múlt évezred végén ismerkedtem meg, mikor az általa alapított szombathelyi régész-technikus képzésbe, illetve a történelem képzésbe – kérése nyomán – bekapcsolódhattam, és paleoökológiai, régészeti geológiai, geoarcheológiai és környezettörténeti tömbösített órákat tarthattam a főiskolai hallgatóknak. Ezt követően több régészeti lelőhelyén végeztem régészeti geológiai, geoarcheológiai és környezettörténeti elemzéseket, és ennek nyomán közös cikkek, könyvrészletek, konferencia előadások, közös könyvek is készültek. A közös munka, a terepbejárások, a közös étkezések, az esti és hétfői baráti beszélgetések során kirajzolódott *Ilon Gábor* régész egyénisége, sokszínű és sokoldalú munkája, szerepvállalása, a szakmába, a történeti és közte régészeti tudományokba, közművelésbe, oktatásba vetett hite, fanatizmusa, és életpályája.

Ilon Gábor 1956. október elsején a Veszprém megyei Várpalotán született. Apai ágon a felvidéki Ógyalláról származik, onnan telepítették ki édesapjának családját, akik Somogy megyében találtak menedéket és új életlehetőséget. Édesanyja, *Mersich Katalin* a Vas megyei Horvátzsidányról származott, és Gábor kohász édesapjához hasonlóan az iparosodó Várpalotán keresett munkalehetőséget, így találkoztak Gábor szülei. Gábor már Várpalotán született, de

édesapja egészségi állapota miatt 1969-ben hazaköltöztek Horvátzsidányba. Az általános iskola hetedik és nyolcadik osztályát már Zsidányban végezte. Bár a szülők 1970-ben Kőszegen vettek lakást, Gábor inkább a csepregi gimnáziumba ment, ahol kollégista lett. Egy év után viszont átjelentkezett a kőszegi Jurisich Gimnáziumba. *Németh Sándor* volt az osztályfőnöke, de a meghatározó az életében történelem tanára, *Domnanovich Rudolf* volt. Neki köszönheti a levéltári kutakodásokkal, valamint *Bariska István* kőszegi helytörténéssel történő megismerkedését is. A kőszegi levéltári kutatásai nyomán gimnazistaként helytörténeti dolgozatot írt a boszorkányperekről. Igazából azonban már általános iskolától kezdődően régésznek készült. Érettségi után azonban nem a budapesti egyetemre jelentkezett, ahol volt ilyen irányú képzés, hanem Debrecenbe adta be papírjait. Nem vették fel magyar-történelem szakra. Egy évig a Savaria Múzeumban dolgozott, mint gyűjteménykezelő és kiállítás rendező segédmunkás. Majd sikeresen felvételizett Szombathelyre, történelem-népművelés szakra, de rögtön elvitték katonának. Főiskolai hallgatóként sikertelenül jelentkezett át az ELTE régész szakára. Ekkor már nős emberként dolgozott Celldömölkön népművelőként. Onnét kezdett egyetemre járni. A történelem diplomát célozta meg,

ahol a hároméves kiegészítő képzést választotta, mert így tovább hallgathatott régészetet.

Közben a váci múzeumban népművelői kerestek muzeológusnak és Gábor elfogadta ezt a lehetőséget a pesti tanulmányok befejezése és a régész szak lezárásának reményében. Két évig dolgozott ott, és a váci izraelitákról készített történész szakdolgozatot, ami nyomtatásban is megjelent. Régészeti tanulmányait azért támogatták a múzeumban, hogy a váci múzeumnak idővel középkoros szakembere legyen. A történész diplomája már megvolt, és minden vizsgáját teljesítette régész szakon, professzorai támogatták, így diplomázhatott régészetből is. Ennek nyomán népművelő–történész főiskolai, történész és régész egyetemi diplomával egyaránt rendelkezik. 1984-ben Pápára került, mivel a Bakonyban indult egy, a bauxitbányászattal kapcsolatos projekt, ahová kellett régész munkatárs is, és múzeumigazgatót is kerestek. 1986-tól Szombathelyre, a főiskolára is meghívták, hogy régészetet tanítson a történelem tanár szakosoknak. Mellette Pápán, az Gróf Esterházy Károly Kastély- és Tájmuzeumban régész-igazgató lett 1995-ig, majd a szombathelyi megyei múzeumok igazgatóságán, a Savaria Múzeumban dolgozott régészeti osztályvezetőként és általános múzeum igazgató-helyettesként 2008-ig, míg közben a szombathelyi főiskolán 20 éven át tanított. Európában egyedülálló képzést indított, így aki történelem tanárnak tanult, régész-technikus képesítést is szerezhetett. Aki nem akart vagy nem tudott pedagógusként elhelyezkedni, ezzel a végzettséggel lehetősége volt múzeumban dolgozni és kutatni.

2008 nyaratól az országos hatáskörű Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálatnál folytatta munkáját és ezen a munkahelyén a nyugat-magyarországi régiót

vezette, öt megye nagyberuházásokkal összefüggő régészeti ásatásait irányította, miközben maga is régészeti feltárásokat vezetett. Elkezdte és sikeresen teljesítette a földtudományi PhD képzés három évét és geoarcheológia irányban abszolutóriumot szerzett, összekészítette kutatási anyagát, de súlyos betegsége miatt már a PhD dolgozatát nem tudta elkészíteni, és nem tudta elindítani a védést.

2002-től Kőszegen telepedett meg életének új párjával és közös gyermekükkel. Korábbi házasságából két felnőtt gyermeke van, és az első házasságából született lánya révén pedig nagyapa lett 2016-ban. Jelenleg Szombathely ókeresztény temetőjének a publikációját menedzseli. Közben társszerzőkkel, Mesteri középkori temetőjének és Nyugat-Magyarország késő bronzkorának monográfiáját is írja. A tanítványai részvételével alapított és általa elnökölt, kőszegi székhelyű Pannon Kulturális Egyesület máig füzetsorozatokat ad ki.

A képzés, az adminisztratív vezetés és múzeumi szervező munka, kiállítások mellett több mint 100 régészeti ásatást vezetett, ezeket dokumentálta, a leleteket múzeumi raktárba elhelyezte és az elért eredményeket publikálta. Napjainkig több mint 120 önálló tudományos publikációja és könyvei mellett tankönyvet írt, segédkönyvet és ismeretterjesztő könyveket, sorozatokat szerkesztett. Régészeti felfogását, ásatási módszereit és módszertani megközelítéseit alapvetően meghatározta, hogy egyetemi hallgató korában jelent meg *Krisztina Kosse* kiváló régészeti geológiai, környezettörténeti adatok tartalmazó régészeti monográfiája (1979) és *Andrew Sherratt* oxfordi régész professzor magyarországi Körös és Berettyó vidéki régészeti expedíciója is ekkor történt (1979-1982). A magyar régészetben paradigmaváltást jelentő Sherratt cikkek, Colin Renfrew *Before Civilisation, the*

Radiocarbon Revolution and Prehistoric Europe könyve nyomán a geológiai, talajtani, rétegtani, archeozoológiai, archeobotanikai, régészeti geológiai, környezetrégészeti, radiokarbon méréseket tartalmazó megközelítések elfogadottá váltak a magyar régészetben is. A hazai régészetben ezeket a környezetrégészeti alapelveket *Jerem Erzsébet* és kutatócsoportja (1985-1986), valamint *Bökönyi Sándor*, az MTA Régészeti Intézet vezetője (1992) vezette be.

Ebben a természettudományok és a régészet közötti pozitív, fellendülő szakaszban kezdett el alkotni a kötetünkkel is ünnepelt *Ilon Gábor* régész is. *Ilon Gábor* már munkájának kezdetén felvette a kapcsolatot a természettudományos szakemberekkel, sőt saját természettudományi csapatot állított fel és dolgozott velük hosszú éveken át. 30 éves együttműködése során soha nem élt vissza a természettudományi kollégái tudásával, az adatokkal, és természettudományi munkatársainak az eredményeivel. Közvetlenül ismerve a régészekkel, történészekkel kialakított együttműködés sok ezer csapdáját és problémáját, kijelenthetjük, ez olyan rendkívül ritka jelenség a magyarországi régészetben,

hogy mindenekelőtt ez az oka, hogy vállaltam a köszöntő kötet elkészültének és kiadásának megszervezését. Ugyanakkor a kötet szerzőivel együtt tisztelegni kívánunk Gábor több mint 100 régészeti feltárást átfogó régészeti munkája, környezetrégészeti szervezőkészsége, és mintegy 150 végzett tanítványt felvonultató régész-technikus képzésben betöltött szerepe, és a több mint 120 szakcikket, könyvet, monográfiát, ismeretterjesztő cikket felvonultató teljesítménye előtt is.

Isten éltesen Gábor! S remélem, hogy ezt az egészségedet is felőrlő, elképesztő szenvedéllyel átélt munkádat, és a megélt hatalmas teljesítményt, az általad ültetett kulturális és szakmai fák árnyékát és gyümölcsseit élvező, nálunknál biztosan jobb és szebb utókor gyermekei azért legalább egy gondolat erejéig felidéznek majd Téged is a jövőjükben, mint aki az általuk felhasznált gyümölcsöket, és árnyékokat adó fák csemetéit ültette, és a magokat elhintette.....

Szeged, 2016. szeptember 17.

*Barátsággal,
Sümegei Pál*